

MAATSCHAPPELIJKE RECHERCHE

SOCIAALVOELENDE FLIKKEN

Tekst Stefan Debroux
Fotografie Lavinia Wouters

“KIND-DOSSIER KRUIP NIET IN UW KOUDE KLEREN”

Aurélie Blomme verpersoonlijkt het jonge imago van deze Gentse wijkdienst. Hoewel deze inspecteur al ervaring te over heeft in dossiers rond problematische opvoedingssituaties (POS), is ze toch telkens weer onder de indruk van schrijnende situaties waarbij kinderen betrokken zijn. “Soms stel ik mij de vraag: Hoe cru kunnen mensen zijn? Een vierjarig kindje dat bloot op straat rondloopt, compleet aan zijn lot overgelaten: dat is een overduidelijk signaal van verwaarlozing. Maar meestal zijn de signalen die kunnen wijzen op een POS minder evident. Wij schieten in actie na een tip van een school of naar aanleiding van een tussenkomst voor intrafamiliaal geweld. We brengen dan vooreerst een bezoekje aan de mensen thuis én aan de school om daar enkele elementaire dingen af te toetsen: Is er een bed voor het kind? Is er eten? Is er kledij? Quid met de schoolprestaties? Hoe is het gesteld met de hygiëne? De grens tussen een gebrek aan comfort en verwaarlozing ligt niet altijd voor de hand. Vaak komen we terecht in minder begoede sociale milieus, waar andere normen en waarden heersen dan in pakweg de middenklasse. Daar moet je rekening mee houden door contextueel te denken, met andere woorden: wat in *mijn* leefwereld ‘fout’ is, is dat voor die mensen niet per se. Dit vereist een zeker inlevingsvermogen in diverse milieus. Hoe dan ook, het belang van het kind primeert. Het dossier dat wij samenstellen heeft verregaande gevolgen. Een kluwen van commissies en instanties buigt zich daarover. Uiteindelijk kan een jeugdrechter beslissen om een kind weg te halen bij zijn ouders. Maar voor het zover komt, kan je als maatschappelijk onderzoeker de kaart trekken van de vrijwillige hulpverlening, alvorens, in samenspraak met justitie, al dan niet over te gaan tot gedwongen hulp ... steeds weer om een crisis tijdelijk te ontmijnen.”

Maatschappelijke rechercheurs: wie zijn ze? Wat doen ze? “Noem ons maar sociaal-voelende flikken, begaan met de problemen des mensens.” Aan het woord is Claude Vannieuwenhuysse. Samen met hem en zijn team hebben we het over problematische opvoedingssituaties, partnergeweld, spijbelen, en andere sociofamiliale besognes die voer zijn voor maatschappelijke rechercheurs.

WONDELGEM – Het commissariaat Wondelgem is waarschijnlijk het meest idyllische politiekantoor van Vlaanderen. Het vormt de thuisbasis van de Wijkdienst Wondelgem van de lokale politie Gent. Daar, bij de wijkwerking¹, is ook de maatschappelijke recherche structureel ondergebracht. Nochtans, wie ‘recherche’ zegt, denkt spontaan aan drugs, diefstal, moord en aanranding ... Niet zo bij de maatschappelijke recherche. “Klassieke recherche draait bovenal rond daders en het ophelderen van misdrijven”, vertelt Claude Vannieuwenhuysse, hoofdinspecteur met bijzondere specialisatie in de psychosociale wetenschappen. “Bij maatschappelijke recherche staat het slachtoffer centraal en het zoeken naar een humane oplossing voor een sociaal probleem. De problemen waarmee wij geconfronteerd worden, zijn zelden zwart-wit. Maatschappelijke recherche is vaak een werk van lange adem zonder duidelijke uitkomst. Luisteren naar mensen, met hen praten, overleg plegen met diverse instanties zoals het OCMW, sociale diensten, jeugdzorg... Kortom, ééndagsdossierjes zijn niet aan ons besteed. Door deze ‘zachte’ aanpak

horen wij inderdaad beter thuis bij de wijkwerking dan bij de ‘harde’ recherche. Anderzijds hebben de meesten onder ons wel het brevet van rechercheur en/of de hoedanigheid van officier van gerechtelijke politie, wat een voordeel is bij de uitvoering van een resem taken en de talrijke omstandige pv’s die we opstellen, los van onze veelvuldige contacten met justitie.” De maatschappelijke rechercheurs van Wondelgem vertoeven meer dan eens in marginale middens of bij mensen wier situatie op het randje van het uitzichtloze is. De typologie van zaken die zij dagelijks behandelen, ziet er als volgt uit: problematische opvoedingssituaties, spijbelen, intrafamiliaal geweld, de opvolging van voorwaardelijke invrijheidstellingen, collocaties van geesteszieken, moraliteitsdossiers en tot slot, als eerder positieve afsluiter, de adoptiedossiers. Omdat dit vaak delicate materies zijn, werkt de maatschappelijke recherche zo discreet, zo geruisloos en zo dichtbij mogelijk. In burger dus. ■

¹ De wijkwerking is de hoeksteen van de gemeenschapsgericte politiezorg. De lokale politie Gent verwoordt dit met haar slogan *Uw politie altijd nabij*.

“GRENS TREKKEN EN KNOP OMDRAAIEN”

Slachtoffers van geweldenaars die het thuis te bont maken, behoren tot het cliënteel van de maatschappelijke recheurs. Inspecteur **Danny Bruyneel** heeft er ervaring mee: “Partnergeweld of intrafamiliaal geweld komt voor in alle lagen van de maatschappij, maar toch vooral in marginale huishoudens en waar er meestal alcohol in het spel is. Wat mij boeit in deze dossiers, is de tweeledige aanpak, enerzijds gericht op het slachtoffer en anderzijds op de dader. Uiteraard gaat de meeste aandacht naar het slachtoffer: bezoek brengen, hulpverleningsinstanties inschakelen, desnoods opvang zoeken... Op die manier creëer je een vertrouwensband, die erop gericht moet zijn een oplossing te vinden. Tegelijk is het een valkuil om niet té betrokken te raken. Ik merk dat aan het feit dat sommige slachtoffers, eenmaal wij een dossier hebben geopend, bij een nieuwe crisis rechtstreeks naar ons bellen in plaats van naar het algemene noodoproepnummer. Dat kan, maar als recheur moet je toch een grens trekken, als zelfbescherming. Dicht bij de mensen: oké. Maar té dicht: best niet. Wij hebben onze rol te vervullen, en die is complementair aan de rol van onze partners zoals een sociale dienst of Kind & Gezin. Met de dader hebben wij minder contact; die wordt repressief aangepakt. Hij (of zij) krijgt in principe één herkansing, geen twee. De praktijk leert dat de tussenkomst van de politie beterschap kan brengen in een conflictueus huishouden, maar het kan de boel soms ook doen ontploffen.”

“NA ONS KOMT ER NIEMAND MEER”

Moraliteitsonderzoeken vormen een van de zwaartepunten in het takenpakket van de maatschappelijke recheurs. **Claude Vannieuwenhuysse**: “Wij voeren een moraliteitsonderzoek in ieder dossier dat voor de (jeugd)rechtbank komt. Eigenlijk stelt de rechtbank of een overheid ons de vraag: *Ga eens na of die persoon dat wel goed kan doen?* Dat kan gaan over het hoederecht bij een echtscheiding, over het recht op persoonlijk contact voor grootouders, of over een adoptiedossier. Wij trekken dan op huisbezoek – altijd onverwachts – en gaan een aantal zaken consequent na: Wat is de geldelijke toestand van een persoon of gezin? Welke normen heersen er? Is er een opvoedingspatroon? Wat met de zedelijkheid en de familiale toestand? Was er ooit sprake van een zedendelict of andere misdrijven? Zijn er genoeg bedden? Is het er vuil? Staat er eten in de frigo? Welk eten? Welke dieren treffen we aan? Is er spaargeld? Al die details horen erbij. Immers, onze vaststellingen hebben een verregaande impact. t Is op basis van ons verslag dat de (jeugd)rechter een beslissing moet nemen.”

“Er is een boodschap die we altijd meegeven aan de mensen, of het nu gaat om een problematische opvoedingsituatie, partnergeweld of schoolverzuim, en die luidt: *na ons komt er niemand meer*. Die mensen moeten beseffen dat wij hun laatste strohalm zijn om uit vrije wil tot een oplossing te komen. Daarna is het van moeten, voor de rechtbank”, besluit Claude. Vervolgens graait hij in een lade en haalt er een stapeltje kindertekeningen uit, steevast met de boodschap *Voor Claude... Voor Aurélie...* “Mijn werktevredenheid? De glimlach van een slachtoffer!”

“GEEN BRANDWEERPOLITIE, WEL PERSOONLIJK ENGAGEMENT”

De spijbelproblematiek is nauw verwant met de POS. Schoolverzuim is in zekere zin symptomatisch voor een probleem op het thuisfront. Inspecteur **Christa Van den Neste**: “Wij werken op basis van de omzendbrief van de procureur des Konings van Gent om toe te zien op de schoolplicht. Als er zich een spijbelprobleem voordoet, stelt de richtlijn dat het betrokken kind, de school en de ouders concrete afspraken maken om vaker naar school te gaan en die vastleggen in een contract, met de steun van hulpverleningsorganisaties zoals het Centrum voor Leerlingenbegeleiding. Onze rol bestaat erin die situaties op te volgen en in kaart te brengen. Dat is meer dan zomaar een brandje blussen of een getuigenis registreren. Net zoals bij intrafamiliaal geweld en POS-dossiers ga je als recheur een persoonlijk engagement aan om te trachten een ontspoorde situatie weer in goede banen te leiden. Maar als het contract geen soelaas brengt, maken we het dossier over aan het gerecht. Weliswaar mag het niet alleen de bedoeling zijn om met het vingertje te wijzen, toch zijn het *ten langen leste* de ouders die de verantwoordelijkheid – en dus de ‘schuld’ – dragen. Dat kan zich vertalen in een geldboete of een straf.”

